

Jaarevaluatie 2008

Telpost de Dordtse Biesbosch

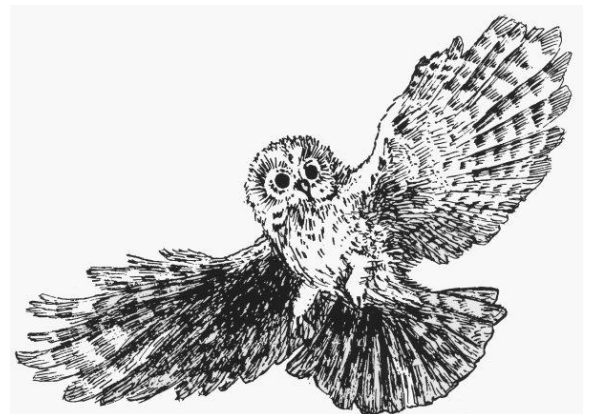

Sander Terlouw

Fotoverantwoording

Copyright Hans Gebuis, tenzij anders vermeld.

Stichting Natuur- en Vogelwacht Dordrecht
Noorderelsweg 4A, 3329 KH Dordrecht
www.vogelwacht.eu

Vogel trek fascineert de mens als eeuwen. Zelfs in de tijd van de Griekse filosoof Aristoteles (384 v. Chr – 322 v. Chr.) viel het al op dat er zomers andere vogels zaten dan in de winter. Zijn verklaring hiervoor was echter niet juist. Aristoteles veronderstelde dat lijsters in de winter transformeerden in roodborstjes en in de zomer weer terug naar lijsters, of dat vogels een winterslaap hielden. Zelfs Linnaeus (1707-1778) dacht nog dat zwaluwen 's winters in de modder wegcropen. Inmiddels weten we wel beter, maar vragen over de vogel trek blijven ons bezighouden, want hoe doen die vogels dat nou? Mede dankzij wetenschappelijk onderzoek, maar ook trektellingen, weten we steeds meer over het fenomeen vogel trek. Eén van de trektel posten die de vogel trek in Nederland in de gaten houdt, is tel post de Dordtse Biesbosch. Welke trekvogels volgden de route over deze tel post? En wanneer deden ze dat? Een klein inzicht in de vogel trek over de (Dordtse) Biesbosch in 2008 wordt in deze evaluatie gegeven.

Even strooien met cijfers

Tel post de Dordtse Biesbosch bestaat sinds 18 juli 2003 en daarmee is 2008 het vijfde volledige tel jaar. Ondanks dat voor het eerst in jaren maart geen spectaculaire grutto trek dag kende, was het toch weer genieten dit voorjaar. Wat te denken van een dag met maar liefst 77 trekvogel soorten waaronder zwarte wouw, visarend, bonte vliegenvanger en zwartkopmeeuw?! 20 april 2008 zullen wij ons nog lang heugen.. De scholekster piek tijdens de zomeravond tellingen eind juli werd door gebrek aan tijd en tellers helaas ook deels gemist, maar de purperreigertrek naar Afrika die half augustus 's avonds begint, liet weer wat spectaculaire tellingen zien. Maar er waren ook andere aangename verrassingen tijdens de zomeravond tellingen. 117 voorbijtrekkende visdieven bijvoorbeeld.

Foto Sander Terlouw

Figuur 1: Uitzicht vanaf de tel post naar het zuiden (links) en westen (rechts).

Was het najaar in 2007 wat magertjes (op één dag na, 2 oktober 2007...), in 2008 was het gewoonweg fantastisch. Veel goede trek dagen, invasies en bijzondere soorten, alles om een najaar onvergetelijk te maken. Ik noem een dag met 28.573 vogels, of 12 visarenden op één dag, of 2.971 pimpelmezen, en pestvogels, en een parelduiker, en een ijsduiker, en een sneeuwgorst en nog veel meer! Het was genieten op de tel post het afgelopen najaar.

In 2007 zagen we een kleine teruggang in de tel inspanning, maar dankzij de komst van nieuwe tellers (eindelijk!) is de tel inspanning in 2008 weer flink omhoog gegaan. In 2008 was de tel post ruim **395** uur bemand, verspreid over precies **100** dagen. Verdeeld over het voorjaar (januari t/m juni) en het najaar (juli t/m december) is dit respectievelijk 45 teldagen met in

totaal 160 uur en 55 teldagen met in totaal 235 uur. Hierdoor, en dankzij goede weersomstandigheden en navenante vogeltrek, is 2008 het meest succesvolle jaar tot nu toe. Er werden in totaal **222.737** vogels geteld waarvan 29.595 in het voorjaar en 193.142 in het najaar. Dit aantal en deze verdeling komt ongeveer overeen met 2007, maar is in totaal ongeveer 100.000 vogels meer dan de jaren daarvoor (zie tabel 1). Dat de aantallen van 2007 bijna net zo hoog waren als in 2008 komt voornamelijk door slechts één teldag (daar komt ie weer): 2 oktober 2007. Toen werden er op één dag al 101.356 vogels geteld. Once in a lifetime... Het uurgemiddelde dit jaar is 564 vogels, ruim boven het langjarige gemiddelde.

Tabel 1: Totalen van de afgelopen 6 jaar

	2003*	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
# Vogels	113.886	103.840	128.008	129.014	216.051	222.737	913.536
# Teluren	192	266	352	326	311	395	1.841
Uurgemiddelde	595	390	364	396	695	564	496
# Teldagen	53	71	96	90	84	100	494
# Soorten	109	129	141	141	155	161	188

* In 2003 is pas vanaf 18 juli begonnen met tellen.

Nog een record betreft het aantal getelde soorten. Het oude record stond op 155 in 2007. In het jaar 2008 werden er maar liefst **161** vogelsoorten op trek vastgesteld over onze telpost. Hierbij zaten **10** nieuwe telpostsoorten. In 2007 hadden we nog 16 nieuwe telpostsoorten, maar het is natuurlijk logisch dat er ieder jaar minder nieuwe soorten kunnen worden gezien. De nieuwe soorten van 2008 zijn, in volgorde van verschijnen: oeverpieper, bonte vliegenvanger, draaihals, roerdomp, reuzenster, boomklever, sneeuwgorst, parelduiker, nonnetje en ijsduiker. Het totaal aantal vogelsoorten op trek vastgesteld over telpost de Dordtse Biesbosch sinds 2003 staat nu op **188**. Dit is exclusief de exoten nijlgans, valkparkiet en zwarte zwaan. Verder zijn er dit jaar **64** dagrecords verbeterd of nieuw gevestigd.

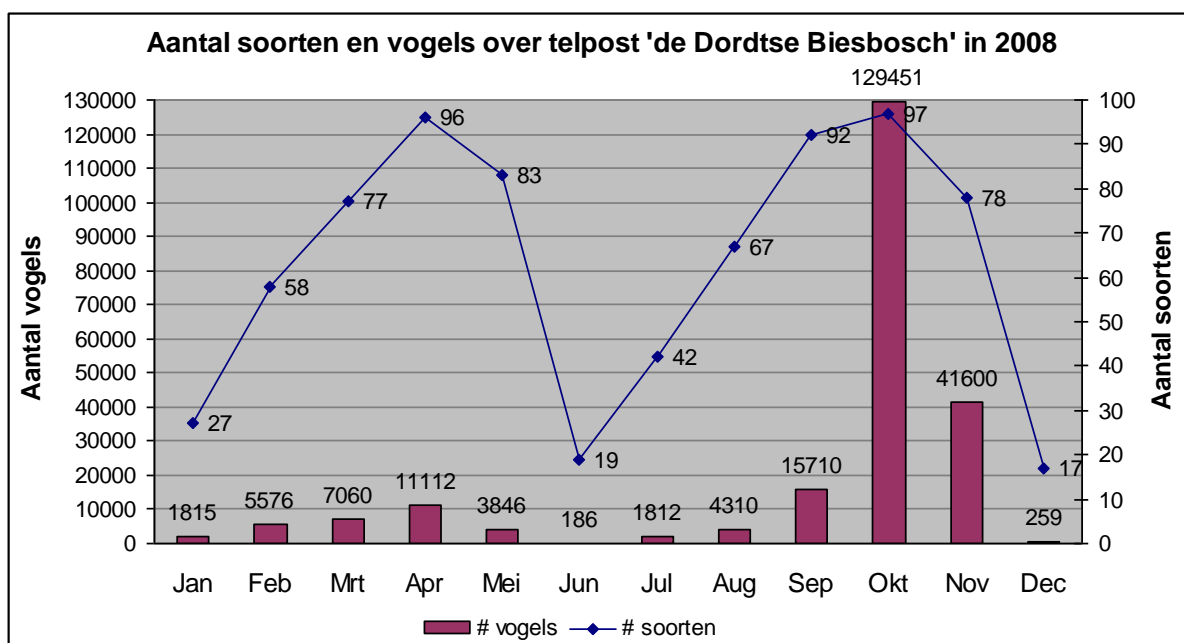
Figuur 2: Nieuwe telpostsoort in 2008: de boomklever!

Voor de echte cijferfreaks (zoals ik) is in tabel 2 een overzicht te vinden van de waargenomen soorten en aantallen per maand van de afgelopen 5,5 jaar. Voor 2008 is een grafisch overzicht hiervan te vinden in figuur 3.

Tabel 2: Totaal waargenomen vogels en soorten per maand van de afgelopen 5,5 jaar

		Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
Aantal Vogels	2003	-	-	-	-	-	-	949	896	3.666	88.621	19.001	753	113.886
	2004	89	1.380	3.568	1.788	17	-	1.259	1.675	8.682	73.837	11.283	262	103.840
	2005	3.473	1.348	13.485	1.506	2.460	972	2.173	6.398	11.504	69.923	12.099	2.667	128.008
	2006	1.459	6.581	11.671	2.778	2.944	69	1.978	3.429	5.664	84.704	4.017	3.720	129.014
	2007	1.985	4.037	10.067	6.336	1.435	-	4.447	3.556	9.078	162.443	3.263	9.404	216.051
	2008	1.815	5.576	7.060	11.112	3.846	186	1.812	4.310	15.710	129.451	41.600	259	222.737
Aantal Soorten	2003	-	-	-	-	-	-	21	30	63	85	62	21	109
	2004	6	41	53	71	6	-	36	55	82	88	48	20	129
	2005	31	33	71	66	63	24	37	70	90	94	67	20	141
	2006	33	44	71	95	74	9	45	57	81	85	46	23	141
	2007	28	49	77	96	67	-	45	67	84	94	56	45	155
	2008	27	58	77	96	83	19	42	67	92	97	78	17	161

Figuur 3: Alle getelde soorten en vogels per maand over telpost de Dordtse Biesbosch in 2008.

Als altijd zijn in oktober de meeste vogels gezien (er wordt over het algemeen dan ook het fanatiekst geteld). De hoofddoortrekperiodes voor de meeste soorten zijn goed aan het aantal soorten per maand af te lezen. In het voorjaar zijn dat (februari) maart, april en mei en in het najaar zijn dat augustus, september, oktober en november. Dat echter ook in de andere maanden vogeltrek waargenomen kan worden is tevens te zien in bovenstaande tabel en figuur.

Een excellijst met alle waargenomen soorten en de totalen per jaar in de geschiedenis van de telpost evenals alle dagrecords zijn op www.vogelwacht.eu onder het kopje 'Trektellen' te vinden.

Het weer in 2008

2008 was wederom een relatief warm jaar (op acht na warmste sinds 1901) en alleen in de maanden september, oktober en december lag de temperatuur onder het gemiddelde. Vooral

januari en mei waren uitzonderlijk warm. Daarnaast was 2008 ook nog eens zeer zonnig, wat het goed toeven maakte op de telpost! Wel was over het hele jaar bezien 2008 een gemiddeld nat jaar.

Het voorjaar van 2008 liet relatief lang op zich wachten. Pas op 20 april werd in de Bilt voor het eerst de 15 graden overschreden. Door het mindere weer begin april leken veel vogels in Zuid-Europa te wachten met de trek naar het noorden, maar toen het midden april echt voorjaar werd met een oostelijk stroming barste de trek goed los. Dit leverde telpost de Dordtse Biesbosch de beste aprilmaand ooit op met maar liefst 96 soorten en ruim 11.000 vogels. Vooral graspiepers werden er uitzonderlijk veel waargenomen.

De warmte in mei kwam door een stabiel hogedrukgebied dat zorgde voor bijna de hele maand oostenwind. Ook in de vogeltrek was dit terug te zien door grotere aantallen zwaluwen die vliegend over onze telpost werden gezien. Mede hierdoor was het qua aantallen de beste meimaand ooit.

De zomermaanden (juni - augustus) waren natter dan normaal waardoor zomervondtellingen dit jaar vaker letterlijk in het water vielen, wat ook terug is te zien in de telinspanning en de telresultaten.

Normaal zorgt oostenwind ook in het najaar voor grote aantallen vogels, dit jaar was er echter relatief weinig oostenwind in vooral oktober. Met oostenwind hebben de vogels de wind deels in de rug wat zorgt voor goede trekomstandigheden. Met wind mee kost vliegen een vogel immers minder energie dan tegen de wind in vliegen. Gevolg is vaak echter wel dat de vogels hogere luchtlagen opzoeken met meer (mee)wind, waardoor het grootste deel voor de trekteller niet meer te zien is. In 2008 was er echter relatief weinig oostenwind in oktober zodat de vogels gedwongen werden ook met andere windrichtingen te vertrekken naar het zuiden. De overheersende zuidwestenwind zorgde ervoor dat de trek zich op een voor de trekteller zichtbare hoogte afspeelde wat grote aantallen vogels opleverde.

Pas aan het eind van oktober kwam er eindelijk een zwak oostelijke stroming op gang, die ook de eerste nachtvorst met zich meebracht. Op 28 oktober werd in de Bilt deze eerste nachtvorst gemeten. Nachtvorst is voor veel soorten een goede stimulans om te vertrekken naar het zuiden. De combinatie van oostenwind en pas laat de eerste nachtvorst zal er mede voor gezorgd hebben dat op 2 november de dag met de hoogste aantallen van het jaar werd meegemaakt (28.573 vogels) en wat in totaal zorgde voor de beste novembermaand tot nu toe.

De meest talrijke soorten

Tabel 3 laat de tien meest talrijke soorten van 2008 zien, in vergelijking met de gemiddelde top 10 van talrijke soorten over de jaren 2003-2007. Dit zijn vaak soorten die enkele dagen per jaar massale trek kunnen laten zien, zogenaamde 'bulksoorten'. Zoals gebruikelijk de afgelopen jaren maken deze tien soorten ongeveer 80% uit van het totale aantal waargenomen vogels op onze telpost (2008: 81%). In vergelijking met de gemiddelde top 10 van de periode 2003-2007 zien we slechts kleine verschillen. Zo missen we in de top 10 van 2008 de kolgans (in 2008 nr. 11) en de zanglijster (in 2008 nr. 14). Deze plekken zijn ingenomen door veldleeuwrik en aalscholver die dus een goed jaar hebben gehad. Wat verder opvalt, is de vierde plaats van kramsvogel. In de langjarige top 10 staat deze vogel op de tiende plaats. Ook weer een indicatie dat de kramsvogels bovengemiddeld vlogen in 2008.

De nummer één van de lijst, de spreeuw, maakte in 2008 bijna 22% uit van alle getelde vogels, wat exact overeenkomt met het langjarig gemiddelde. De spreeuw werd ook op de meeste teldagen waargenomen, namelijk 77 van de 100 teldagen. Daarna volgt de houtduif met 70 dagen en de kievit met 69 dagen.

Tabel 3: Talrijkheid soorten in 2008 vergeleken met de periode 2003-2007

Top 10 van 2008			Top 10 van 2003-2007		
1	Spreeuw	48.843	1	Spreeuw	155.566
2	Vink	34.906	2	Vink	128.907
3	Koperwiek	31.407	3	Koperwiek	105.564
4	Kramsvogel	11.648	4	Houtduif	35.244
5	Kievit	11.268	5	Kievit	33.931
6	Graspieper	9.555	6	Graspieper	22.286
7	Houtduif	9.415	7	Grauwe gans	21.989
8	Veldleeuwerik	8.206	8	Kolgans	21.903
9	Grauwe gans	7.558	9	Zanglijster	21.159
10	Aalscholver	7.526	10	Kramsvogel	16.626

Figuur 4: De spreeuw is de meest geziene soort op de telpost.

Doortrek

De vogels die in Afrika overwinteren, komen over het algemeen pas laat in het voorjaar aan in Nederland en vertrekken ook weer vroeg in het najaar. Deze ‘Afrikagangers’ zijn voornamelijk insecteneters en komen pas naar ons land wanneer er genoeg insecten zijn. En zij vertrekken terug naar Afrika voordat de insecten weer verdwijnen. Denk bijvoorbeeld aan koekoek, gele kwikstaart en zwaluwen.

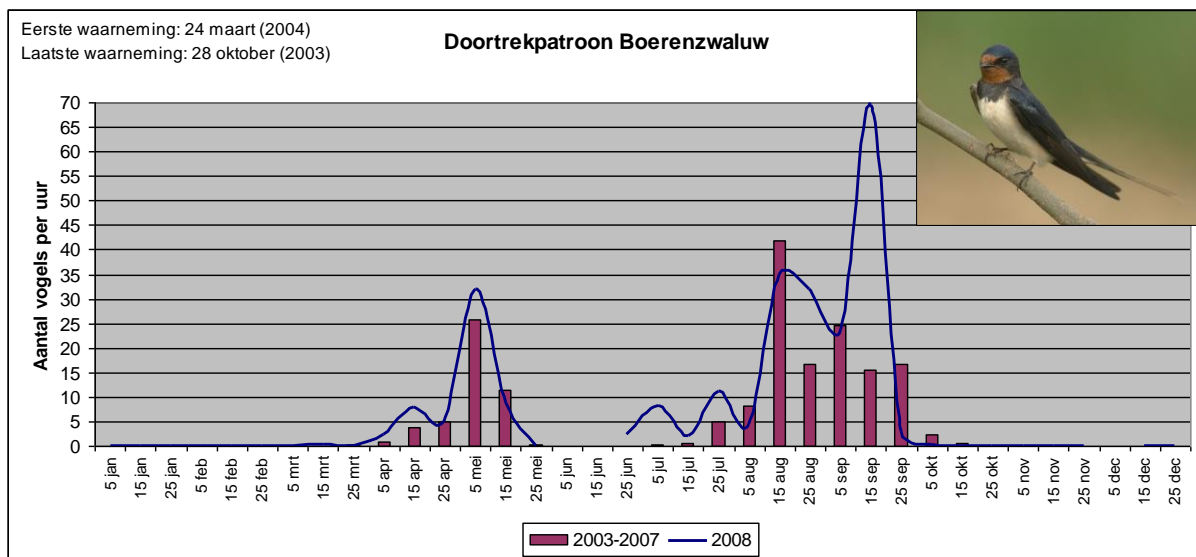
Vogels die in West-Europa blijven overwinteren en die vaak uit Scandinavië of Oost-Europa naar ons land komen, vertrekken daarentegen vroeg in het voorjaar en komen pas later in het najaar hier aan. Deze soorten eten voornamelijk zaden en knollen die wél heel het jaar bij ons zijn te vinden. Denk hierbij aan koperwiek, kramsvogel en ganzen. Verder heb je soorten die hier een beetje tussenin zitten. Een deel van de vogels blijft in de buurt van de broedgebieden

hangen of trekken enkele honderden kilometers tot maximaal Zuid-Europa zoals graspieper, vink en houtduif.

De periode dat een vogelsoort massaal op trek is boven ons land, is vaak beperkt tot een relatief korte periode die van jaar op jaar ook weinig verschilt. Dit zijn de hoofddoortrekperiodes van een soort. In figuur 5 tot en met 9 staan van een vijftal soorten het doortrekpatroon van het jaar 2008 en het gemiddelde van 2003-2007 afgebeeld.

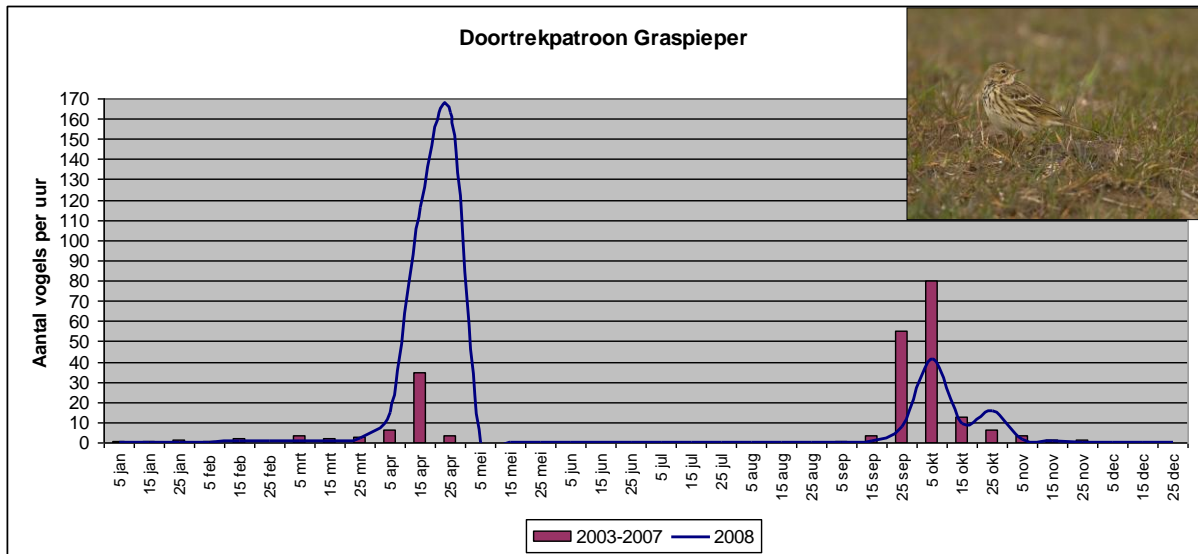
Een voorbeeld van een echte ‘Afrikaganger’ is de boerenzwaluw (figuur 5), die hoofdzakelijk ten zuiden van de Sahara overwintert. Kijken we naar het doortrekpatroon van deze soort dan zien wij dat eind maart de eerste vogels terug uit Afrika komen. In april nemen de aantallen langzaam iets toe, maar het grootste deel van de boerenzwaluwen trekt in de eerste twee decades van mei door. Onze eigen broedvogels hebben midden mei hun broedplaats alweer bezet, dus de meeste doortrekkers in deze periode zullen vogels uit Noord-Europa zijn. Topdag in het voorjaar is 904 op 4 mei 2006. De najaarstrek komt eind juli op gang en loopt tot begin oktober. Een duidelijke piek is te zien midden augustus, wat vermoedelijk door onze eigen broedvogels veroorzaakt wordt die dan alweer wegtrekken. De tweede stroom vogels in september, vooral in 2008 goed te zien, zijn voornamelijk broedvogels uit Scandinavië en Duitsland. De grote van die laatste piek hangt sterk af van oostenwind om de vogels naar het westen van Nederland - en dus ook telpost de Dordtse Biesbosch - te krijgen. 2008 kende een dergelijk oostelijke stroming met flinke aantallen boerenzwaluwen in september tot gevolg. Topdag in het najaar is 1.474 op 14 september 2008.

Figuur 5: Doortrekpatroon van 2008 vergeleken met het gemiddelde van de periode 2003-2007 voor de boerenzwaluw.

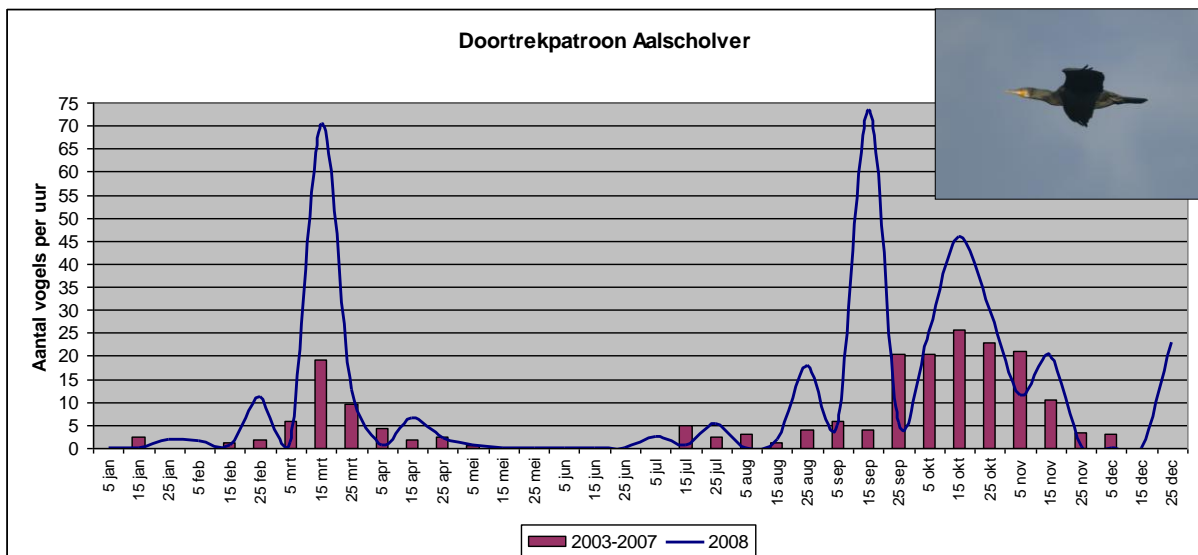
De graspieper (figuur 6) is een soort waarvan de meeste vogels in Zuid-Europa en Noord-Afrika overwinteren. Graspiepers vliegen een stuk minder ver dan boerenzwaluwen. In het voorjaar komen zij dan ook eerder aan. De doortrekkiepiek is sterk geconcentreerd in de tweede decade van april, alhoewel de piek in 2008 net tot in de derde decade doorliep (20 t/m 22 april). Deze grote stroom graspiepers zullen grotendeels naar Scandinavië gaan. Topdag in het voorjaar is 2.965 op 20 april 2008. In het najaar komt begin september de trek op gang, maar begin oktober komen de grootste aantallen door om vervolgens snel af te nemen. De topdag in het najaar is 2.732 op 8 oktober 2006.

Figuur 6: Doortrekpatroon van 2008 vergeleken met het gemiddelde van de periode 2003-2007 voor graspieper.

De aalscholvers (figuur 7) die over telpost de Dordtse Biesbosch vliegen komen voornamelijk uit Nederland, Noord-Duitsland, Denemarken en Zuid-Zweden en overwinteren vanaf Zuidwest Nederland tot aan Noord-Afrika. In het voorjaar komt de trek eind februari op gang en duurt tot eind april. De piek ligt midden maart met als topdag 259 op 15 maart 2008. In het voorjaar komen de aalscholvers vaak pas later op de dag voorbij wat komt doordat de herkomstgebieden in Noordwest Frankrijk liggen. In juli en augustus verlaten de aalscholvers de kolonie en wordt er weer wat trek gezien. Eind september begint de echte najaarstrek die vooral in de ochtend waargenomen wordt. Dit komt weer doordat het herkomstgebied in het najaar het IJsselmeer is. Vogels uit het noorden verzamelen zich daar en vetten wat op alvorens verder naar het zuiden te vliegen. Topdag in het najaar is 1.880 op 17 oktober 2008.

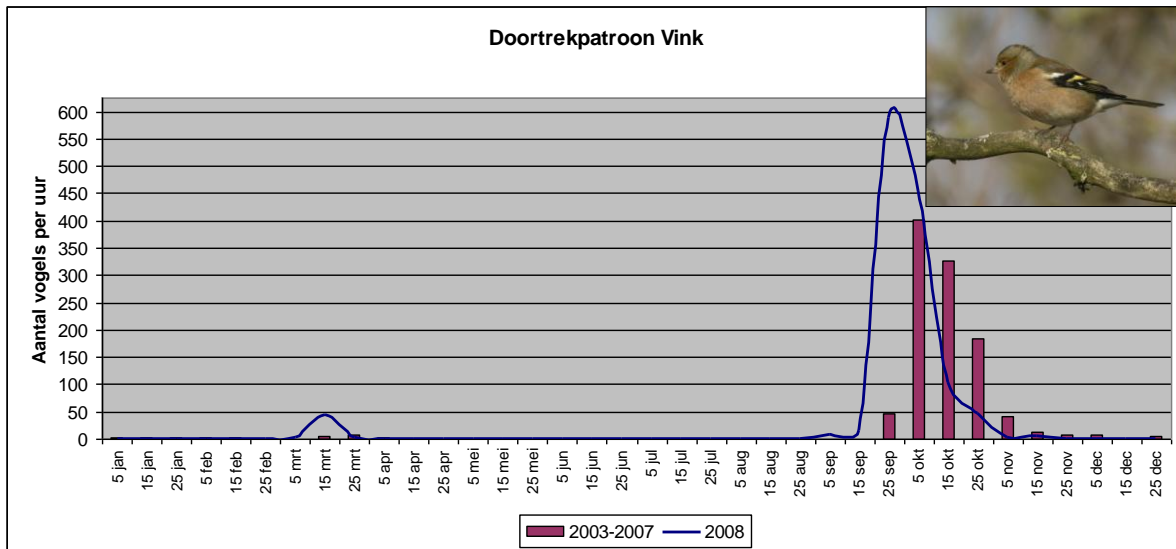

Figuur 7: Doortrekpatroon van 2008 vergeleken met het gemiddelde van de periode 2003-2007 voor de aalscholver.

De vink (figuur 8) is op de spreek na de meest talrijke trekker over telpost de Dordtse Biesbosch. Wat direct opvalt aan het doortrekpatroon is het grote verschil in aantal tussen voorjaar en najaar. In het voorjaar worden maar beperkte aantallen gezien (topdag is 265 op

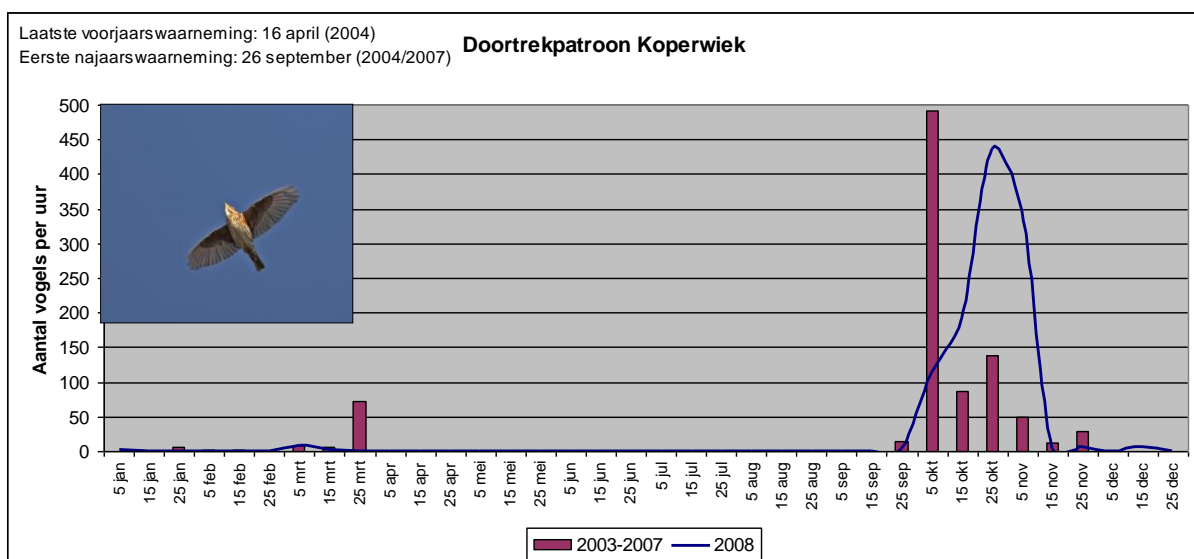

15 maart 2008) met een piek midden/eind maart. In het najaar komt de trek eind september vrij plotseling op gang met een piek begin oktober. Daarna nemen de aantallen langzaam af tot begin november. Topdag in het najaar is 27.484 op 13 oktober 2003.

Figuur 8: Doortrekpatroon van 2008 vergeleken met het gemiddelde van de periode 2003-2007 voor de vink.

Net als de vink wordt de koperwiek (figuur 9) vooral in het najaar in hoge aantallen gezien. In het voorjaar start de trek begin maart tot midden april. De trekpiek ligt midden/eind maart, sterk beïnvloed door één teldag en wel 29 maart 2006 toen er 3.582 vogels voorbij trokken. In het najaar begint de trek eind september en ligt de piek landelijk gezien eind oktober. Bij ons lijkt dit echter begin oktober, maar dat is vooral beïnvloed door 2 oktober 2007 toen 62.000 (!) koperwieken werden geteld. De koperwieken die wij zien, komen nagenoeg allemaal uit Scandinavië waar ze in het najaar wachten op goede wind (noordwest) om vervolgens massaal over de Noordzee naar ons land te vliegen. Opvallend is met name in het najaar dat op sommige dagen grote aantallen een oostelijke richting aanhouden. Dit wordt ‘correctietrek’ genoemd en wordt vermoedelijk veroorzaakt doordat de vogels in bepaalde omstandigheden gedesoriënteerd zijn geraakt en daarom van de gebruikelijke zuidwestelijke richting afwijken. Het hoe en waarom van deze correctietrek is echter nog steeds niet duidelijk en dat maakt het trektellen juist zo fascinerend!

Figuur 9: Doortrekpatroon van 2008 vergeleken met het gemiddelde van de periode 2003-2007 voor koperwiek.

Aantallen per dag

Er zijn van die indrukwekkende teldagen waarbij er meer dan 10.000 vogels geteld worden. Dit zijn uiteraard echte uitzonderingen en komen slechts sporadisch voor. Het zien van zulke massale trek zal je als teller dan ook zeker niet snel vergeten. Zoals we hebben kunnen zien is oktober verreweg de maand met de grootste aantallen trekvogels. Bijna alle dagen met meer dan 10.000 getelde vogels liggen dan ook in die maand. De top 10 van teldagen met het hoogste aantal getelde vogels is te zien in tabel 4. Over de periode 2003-2008 vonden maar liefst negen van de tien topdagen in oktober plaats. Slecht eenmaal werd er begin november een 15.000+ telling meegemaakt. Deze dag vond plaats in 2008 en was ook meteen de dag met de hoogste aantallen van 2008 (28.573 vogels).

In 2008 hadden we het genoeg om zeven keer een dag mee te maken waarbij meer dan 10.000 trekvogels werden geteld (zie tabel 4). Als we dat vergelijken met de voorgaande jaren blijken zeven 10.000+ tellingen in één jaar bijzonder goed te zijn. In andere jaren varieerde dit van één tot vier 10.000+ tellingen per jaar (2007: 2, 2006: 4, 2005: 1, 2004: 2, 2003: 2). Bijzonder in 2008 was ook de eerste telling in september met meer dan 10.000 vogels, voornamelijk veroorzaakt door spreeuwen, aalscholvers en boerenzwaluwen. Zie hiervoor verder de beschrijvingen per maand.

Dagen met meer dan 10.000 getelde vogels komen hoofdzakelijk voor wanneer met name zes soorten goed vliegen. Deze zes soorten nemen het grootste deel van de aantallen voor hun rekening in de 10.000+ tellingen. Dit zijn, in volgorde van bijdrage, spreeuw, vink, koperwiek, zanglijster en Kievit. In 2008 zorgde deze zes soorten voor 75% van de aantallen tijdens de 10.000+ tellingen. Over de periode 2003-2008 is dit zelfs 86%. De belangrijkste trekperiode van deze zes soorten ligt in oktober wat dan ook meteen het grote aantal 10.000+ tellingen in deze maand verklaart.

Tabel 4: Overzicht van de dagen met de hoogste aantallen trekvogels in 2008 vergeleken met 2003-2008

Dagen met meer dan 10.000 in 2008			Top 10 van dagen met het hoogste aantal vogels		
1	2 november 2008	28.573	1	2 oktober 2007	101.356
2	18 oktober 2008	16.410	2	15 oktober 2003	32.297
3	25 oktober 2008	15.339	3	20 oktober 2007	29.643
4	7 oktober 2008	11.622	4	2 november 2008	28.573
5	14 september 2008	10.413	5	26 oktober 2006	21.285
6	8 oktober 2008	10.185	6	13 oktober 2003	20.845
7	29 oktober 2008	10.092	7	30 oktober 2005	18.989
8			8	18 oktober 2008	16.410
9			9	26 oktober 2004	15.704
10			10	25 oktober 2008	15.339

Soorten per dag

In 2008 werd er op één teldag een record aantal trekvogelsoorten vastgesteld. Het oude record voor onze telpost stond op 14 oktober 2007 toen 70 vogelsoorten op trek werden vastgesteld. Op 20 april 2008 werd dit record flink aangescherpt tot 77 trekvogelsoorten. Een overzicht van de dagen met meer dan 50 trekvogelsoorten in 2008 en de top 10 van de periode 2003-2008 is te vinden in tabel 5. Dit lijstje laat meteen zien dat behalve in oktober ook in andere maanden veel vogelsoorten over ons land trekken – en waargenomen kunnen worden – zoals in maart, april, mei, september en november. 2008 was met acht dagen met meer dan 50 trekvogelsoorten op één teldag redelijk goed, maar niet uitzonderlijk. In 2007 werden er tien

van zulke dagen genoteerd, in 2006 slechts drie, in 2005 ook acht, in 2004 slechts één en in 2003 ook één.

Tabel 5: Overzicht van de dagen met de hoogste aantallen trekvogelsoorten in 2008 vergeleken met 2003-2008

Dagen met meer dan 50 trekvogelsoorten 2008			Alle dagen met meer dan 55 trekvogelsoorten		
1	20 april 2008	77	1	20 april 2008	77
2	2 november 2008	61	2	14 oktober 2007	70
3	14 september 2008	59	3	5 mei 2006	66
4	8 oktober 2008	56		6 oktober 2007	66
5	27 april 2008	54	4	2 november 2008	61
6	11 oktober 2008	52	5	14 september 2008	59
7	26 september 2008	51	6	30 oktober 2005	57
	19 oktober 2008	51	7	13 oktober 2003	56
				20 maart 2005	56
				25 september 2005	56
				8 oktober 2008	56

Wat zowel bij het aantal trekvogels per dag als bij het aantal trekvogelsoorten per dag niet onbelangrijk is, is dat er vaak lang geteld wordt. Doordat het goed vliegt, blijven de tellers langer staan. En doordat er dan langer geteld wordt, neemt de waarneemkans van een nieuwe telpostsoort voor die dag ook weer toe. Wat ook erg mee helpt voor tellingen met grote aantallen of veel soorten, naast weersomstandigheden en de tijd van het jaar, is het aantal tellers. Twee tellers zien immers meer dan één teller, en drie weer meer dan twee. Onderzoek heeft aangetoond dat één ervaren teller slechts rond de 50% ziet van wat er werkelijk binnen zijn zichtafstand vliegt. Een tweede teller verhoogd dit tot 60% en een derde tegen de 70%. Maar ook al staat er 25 man, er zal altijd ongeveer 20% ‘gemist’ worden!

Een uitgebreid overzicht van de tellingen per maand

Januari

Het nieuwe jaar begon erg rustig op 6 januari met als hoogtepunt een grote gele kwikstaart. De stevige zuidwestenwind in een groot deel van deze maand hielp ook niet echt mee. Toch kwam er op 20 januari een groep van negen wilde zwanen overvliegen en in totaal 31 kleine zwanen deze dag. Op 27 januari kwam ook de eerste slechtvalk alweer langs. Al met al een gemiddelde januarimaand.

Figuur 10: De slechtvalk werd veel gezien dit jaar.

Februari

Mede door de komst van een nieuwe teller werd er in deze maand meer dan normaal geteld. Op 3 februari werd de eerste bruine kiekendief alweer gezien. Op 10 februari deed het helemaal voorjaars aan met de vroegste lepelaar ooit en de vroegste twee grutto's ooit. Tevens deze dag een nieuw dagrecord zilvermeeuw (81) en een blauwe kiekendief. Na een paar mindere dagen zette de voorjaarstrend op 24 februari gewoon door met twee lepelaars, de vroegste ooievaar ooit, 28 scholeksters en maar liefst 58 grutto's. Daarnaast ook nog eens de derde waarneming van een kleine rietgans voor de telpost. 27 februari bracht een nieuwe

telpostsoort in de vorm van een oeverpieper. Verder deze dag onder andere een grote gele kwikstaart en enkele vroege groepjes kauwen.

Maart

Maart begon rustig met op 2 maart wel weer drie lepelaars. Op 9 maart de eerste zes kemphanen en op 15 maart de vroegste boerenzwaluw ooit voor de telpost. Daarnaast ook de eerste twee boomleeuweriken. De dag erna kwam er tussen de buien door weer een boerenzwaluw langs vliegen gevolgd door de vroegste oeverzwaluw ooit voor de telpost. Verder viel er een paartje rouwkwikstaart in voor de telpost om na één minuut weer door te vliegen. 23 maart bracht een eerste frontje spreeuwen (1.693), de tweede zwarte roodstaart voor de telpost, 25 buizerden en een doortrekkende havik. Op 25 maart vlogen tussen de

Figuur 11: Lepelaars waren vaak te zien in 2008.

sneeuwbuien door twee grutto's dichtbij langs en dat bleken de eerste zekere ijslandse grutto's voor de telpost te zijn. Op 29 maart vloog er een slechtvalk langs, vier kluten en zwarte mezen (10), altijd schaars in het voorjaar. 30 maart was ook een goede trekdag met 44 soorten waaronder een grote zilverreiger, de vroegste kleine plevier ooit voor de telpost, een bonte strandloper, een zwartkopmeeuw en de eerste twee gele kwikstaarten. Al met al een leuke, gemiddelde maartmaand.

April

In april is er op maar liefst 15 dagen geteld wat voor een erg goede maand zorgde. Het ging een beetje van hoogtepunt naar hoogtepunt. In totaal werden er ruim 11.000 vogels geteld van 96 verschillende soorten. Een avondtelling op 3 april bracht een blauwe kiekendief, een slechtvalk en de eerste regenwulp op. Op 6 april vlogen er onder andere drie zwarte mezen, twee kluten, een slechtvalk, een smelleken en de eerste zwarte wouw langs. 12 april was het eveneens weer genieten met bijvoorbeeld de eerste twee purperreigers, een middelste zaagbek, weer een kluut, de eerste boompieper en de eerste vier beflijsters. Ook de dag erna werden er weer enkele leuke soorten gezien zoals een ooievaar, twee beflijsters en de eerste visarend.

20 april was een dag om in te lijsten. Er werden de meeste trekvogelsoorten ooit geteld op één dag; 77. Daaronder dan een nieuwe telpostsoort in de vorm van een mannetje bonte vliegenvanger die kort ter plaatse aanwezig was en maar liefst negen nieuwe dagrecords: beflijster (12), boompieper (46), gele kwikstaart (83), graspieper (2.965), kleine mantelmeeuw (174), zwartkopmeeuw (5), zilvermeeuw (98), smelleken (6) en slechtvalk (3). Verder ook nog twee purperreigers,

Foto Sander Terlouw

Figuur 12: De visarend kwam op 20 april mooi voorbij.

weer een visarend en een zwarte wouw, een blauwe kiekendief, een bosruiter, een appelvink, 50 regenwulpen, zes dwergmeeuwen, de eerste drie gierzwaluwen en twee gekraagde roodstaarten. In totaal werden er 4.597 vogels geteld. Pff, wat een dag!

De dag erna werden er nog 1.131 graspiepers geteld, naast onder andere drie dwergmeeuwen, een slechtvalk en als hoogtepunt de tweede grauwe kiekendief ooit. Ook 22 april liet leuke trek zien met weer 2.665 graspiepers, nogmaals een slechtvalk, de eerste vier zwarte sterns en zeven dwergmeeuwen. Bijzonder leuk was de vierde velduil voor de telpost. De goede trek deze maand ging gewoon verder met op 23 april bijvoorbeeld een casarca, twee zwartkopmeeuwen, een dwergmeeuw, de eerste koekoek en een beflijster. 27 april was ook weer erg leuk met een visarend, drie bosruiters, een appelvink en een beflijster. De trekteller die dag werd verrast door een laag langs vliegende draaihals die even kort in de populierenlaan landde, zijn roep ten gehore bracht, en weer verder vloog. Een nieuwe telpostsoort! De dag erna was het erg rustig, maar toch werd de eerste tapuit van 2008 genoteerd. Kortom, een maand om niet snel te vergeten.

Mei

Op drie mei werden de eerste twee zomertortels genoteerd, een regelrechte zeldzaamheid tegenwoordig. Daarnaast vlogen er maar liefst acht koekoeken langs de telpost, een dagrecord. Enkele gasttellers zagen op 4 mei weer een zwarte wouw langskomen. Daarnaast ook een slechtvalk en een bontbekplevier. Op 5 mei kwam er een adulte roodpootvalk langs vliegen, de derde voor de telpost. Tevens ook een dagrecord tapuit (6), een zwartkopmeeuw,

Figuur 13: Er werden veel koekoeken gezien dit voorjaar.

14 zwarte sterns, drie zomertortels, een grasmus en opvallend in mei; drie sijzen. Ook de dag erna kwam er een sijs voorbij, naast onder andere een wielewaal. 7 mei was alweer iets beter met onder andere twee purperreigers, 56 scholeksters, acht zwarte sterns, zes koekoeken, een smelleken en als hoogtepunt de tweede grauwe gors voor de telpost (na een vogel op 1 mei 2005). Deze dag werd er tevens een spotvogel zingend bij de telpost waargenomen wat sinds 2003 ook nog nooit gebeurd was.

11 mei bracht onder andere een grote zilverreiger, een purperreiger, een wespendif en een slechtvalk met zich mee, net als wederom een sijs. In de ochtend van 18 mei werden er onder andere twee wielewalen gezien en de derde grauwe vliegenvanger ooit voor de telpost. Tijdens de avondtelling werden twee roerdompen waargenomen die hoog naar het noordoosten strak doorvlogen. Een zeldzaam verschijnsel. Onze eigen broedvogels zijn al druk aan het broeden, maar in Frankrijk is door onderzoek gebleken dat roerdompen flinke afstanden kunnen trekken en dat daar ook in mei deden. Gedacht wordt dat dit noordelijke broedvogels zijn die een stuk later broeden dan onze eigen broedvogels. Daarbij trokken de vogels voornamelijk 's nachts waarbij ze vooral rivieren leken te volgen.

Juni

Juni is traditiegetrouw een maand met weinig trek en weinig telinspanning van de tellers. Toch was een telling eind juni goed voor onder andere vier grote zilverreigers en een dagrecord wielewaal. Er kwam een groepje van drie vogels overvliegen.

Juli

In juli komt de trek alweer goed op gang met vooral steltlopers en gierzwaluwen. Op 6 juli vloog er onder andere een wespendif langs, 243 gierzwaluwen en een nieuwe telpostsoort, een lang gehoopte reuzenster. Op 13 juli kwam de eerste najaars grote gele kwikstaart alweer voorbij en werd er een dagrecord kraakeend genoteerd (91). 27 juli kwam ook een grote gele kwikstaart langs en werden er tijdens de avondtelling 48 scholeksters genoteerd. De dag erna kwamen er wederom scholeksters (15) in de avond langs alsook een kleine zilverreiger en de derde geelpootmeeuw voor de telpost.

Augustus

Augustus begon rustig met onder andere een kleine zilverreiger op de tiende. De avondtelling van 15 augustus bracht onder andere de eerste zomeravondpurperreiger van het jaar, 21 blauwe reigers en acht witgatjes, een dagrecord. Op 17 augustus werd de eerste boompieper van het najaar alweer genoteerd. 24 augustus was erg leuk met de tweede draaihals voor de telpost ooit, vier zilverplevieren, een zwarte stern, 230 huiszwaluwen en een appelvink. De avondtelling op de 25ste liet een grote wegtrek van visdieven zien. In totaal werden er 117 geteld in krap een uurtje, uiteraard een dagrecord. De avondtelling van 29 augustus liet weer leuke reigertrek zien met twee kleine zilverreigers, zes blauwe reigers en maar liefst 53 purperreigers waaronder een groep van 23. De laatste dag van augustus bracht naast enkele honderden zwaluwen ook wat leuke soorten als twee visarenden, een paapje, een tapuit, twee kruisbekken en een buidelmees.

Figuur 14: De tweede draaihals ooit voor de telpost was kort ter plaatse.

September

Een regenachtige ochtend op 7 september bracht toch nog een smelleken en een zwarte stern. Een avondtelling op de elfde gaf weer drie mooie groepen purperreigers prijs van in totaal 39 vogels. Een westelijke stroming zorgde enkele dagen voor regen en dus ongunstige omstandigheden voor vogeltrek. Toen de wind halverwege zaterdag 13 september draaide naar noordoost en heldere lucht met zich mee bracht, bleken achter het regenfront heel veel vogels te zitten, met name roofvogels die massaal van het goede weer gebruik maakten. De golf die zaterdagmiddag 13 september Nederland bereikte is ongekend en zorgde voor vele dagrecords op alle telposten die toen nog stonden te tellen. Helaas kon er deze dag door niemand geteld worden op onze telpost, maar die zondag daarna stonden er wel tellers te wachten en te hopen op een staartje van deze indrukwekkend stroom vogels. En die kwam. Telpost de Dordtse Biesbosch was die dag landelijk gezien de telpost met de meest

indrukwekkende telling, bij de andere posten was die zaterdag ervoor nog beter (maar die hebben we helaas dus gemist...). En zondag de 14de was al zo geweldig! Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat werden er 10.413 vogels geteld van 59 soorten met onder andere 1.611 aalscholvers, negen grote zilverreigers, 20 purperreigers, 51 ooievaars (dagrecord), 34

lepelaars (dagrecord), een casarca, zeven wespdieven (dagrecord), 25 bruine kiekendieven (dagrecord), 17 sperwers (dagrecord), 12 visarenden (dagrecord), 5 torenvalken (dagrecord), de vierde roodpootvalk voor de telpost, vier zwarte sterns, 1.474 boerenzwaluwen (dagrecord), 568 zwarte mezen (dagrecord), 5.198 spreeuwen en een appelvink. Een volstrekt unieke dag!

Figuur 15: Er werden tijdens de zomeravondtellingen weer veel purperreigers gezien.

In een roes werd de maand afgemaakt met op 20 september nog een visarend en 83 zwarte mezen. De dag erna zette de zwarte mezen invasie door met 141 exemplaren, naast nog een visarend, een roodborsttapuit, een ortolaan en een dagrecord van zeven zwartkoppen. 24 september werden er weer 51 zwarte mezen geteld maar ook een beflijster en al vroeg in het najaar aardig wat zanglijsters (462). 26 september bracht weer 106 zwarte mezen met zich mee, maar nu ook andere kleine zangertjes als 131 pimpelmezen en 18 goudhaantjes. Een voorbode voor de invasie die komen ging. Verder deze dag de laatste gierzwaluwen ooit, een groepje van vijf vogels vloog voorbij. Op de laatste (mistige) teldag van september, de 28ste, vloog er een nieuwe telpostsoort voorbij, een boomklever. Deze soort doet het erg goed in de oude stadsparken van Dordrecht en lijkt klaar om zich uit te breiden naar de Biesbosch. Deze dag ook nog een visarend, een boomleeuwerik, acht grote gele kwikstaarten, een gekraagde roodstaart en twee kleine barnsijzen.

Figuur 16: In september ook veel ooievaars.

Oktober

Oktober is de maand waarin de meeste vogeltrek gezien kan worden. Als trekteller probeer je dan ook zoveel mogelijk te tellen. In totaal is er op 18 dagen geteld en oktober was bijzonder goed met 129.451 vogels van 97 soorten. De maand begon op 4 oktober met de World BirdWatch 2008. Over heel de wereld werden die dag zoveel mogelijk vogels geteld. Vele

vogeltellers waren dan ook naar de telpost gekomen om mee te tellen. Het weer werkte helaas niet erg mee, maar toch werden er leuke dingen gezien zoals een late bruine kiekendief, twee slechtvalken, vier grote gele kwikstaarten, een gekraagde roodstaart, 1.198 koperwieken, 58 zwarte mezen, een barmsijs en 13 appelvinken.

Op 6 oktober werden er onder andere twee boerenzwaluwen gezien, een late boompieper en twee late gele kwikstaarten, 1.388 vinken, zes barmsijzen en zes appelvinken. De dag erna trokken de vinken goed aan en werden er 8.665 geteld, naast onder andere 1.280 koperwieken. Ook die dag daarna vloog het erg goed en bereikte de mezeninvasie echt onze telpost. Er werden onder andere 74 staartmezen, 280 zwarte mezen, 193 pimpelmezen en 367 koolmezen geteld. Daarnaast nogmaals een boomklever (de tweede ooit dus), een visarend, drie bruine kiekendieven, twee blauwe kiekendieven, een slechtvalk, drie boerenzwaluwen, tien grote gele kwikstaarten, 1.390 zanglijsters, 3.395 vinken en een huismus. 11 oktober ging het gewoon verder met onder andere 109 staartmezen, 47 zwarte mezen, 223 pimpelmezen,

Figuur 17: Sneuwgors was één van de 10 nieuwe telpostsoorten in 2008.

136 koolmezen, 34 goudhaantjes, een vuurgoudhaantje, 28 baardmannetjes, twee kleine rietganzen, acht boomleeuweriken, een kleine karekiet, vijf kruisbekken en een verdwaalde valkparkiet. Op 12 oktober namen de pimpelmezen nog meer toe tot 558 exemplaren, naast een rode wouw, twee vuurgoudhaantjes, vijf huismussen, elf appelvinken en een nieuwe telpostsoort; een sneuwgors!

Maar 558 pimpelmezen was nog niet de top, want die dag erna, op 13 oktober werden er maar liefst 2.971 geteld, een absoluut dagrecord! Deze dag ook weer een boomklever, 101 koolmezen, negen grote zilverreigers, twee visarenden, 27 boomleeuweriken, 27 goudhaantjes, 14 baardmannetjes, 116 staartmezen (dagrecord) en een ijsgors. De dag erna nog een 'klein' staartje pimpelmezen met 440 vogels. 17 oktober ging de goede trek gewoon verder met onder andere nog 176 pimpelmezen, 1.880 aalscholvers (dagrecord), 1.814 koperwieken, 921 kramsvogels en een smelleken. Ook 18 oktober was bijzonder goed met ruim 16.000 vogels met onder andere 6.693 koperwieken,

Figuur 18: 2008 kende een ongeëvenaarde pimpelmezen invasie.

680 veldleeuweriken, 31 boomleeuweriken, een boerenzwaluw, een vroege brilduiker, een smelleken, 62 watersnippen (dagrecord), vier bonte strandlopers, drie beflijsters en 1.290 kramsvogels.

En het gaat maar door. Op 19 oktober bijvoorbeeld een smelleken, tien bonte strandlopers, een beflijster, negen baardmannetjes en 3.465 vinken. 23 oktober nog 8.111 vogels waaronder een goudvink en een geelgors. 25 oktober weer veel aantallen namelijk 15.339 vogels met onder andere de eerste rietganzen (17), 15 sperwers, 1.312 houtduiven, 24 boomleeuweriken, een vuurgoudhaantje, 10.024 spreeuwen, een goudvink en een appelvink. 26 oktober kwamen er ook nog eens 5.231 koperwieken voorbij. 29 oktober 10.000 spreeuwen en een ijsgors en 30 oktober onder andere twee geelgorzen. De laatste dag van de maand kwamen er onder andere nog twee blauwe kiekendieven, een beflijster en drie boomkruipers (dagrecord) voorbij. Bijna teveel om op te noemen deze maand!

November

1 november ging gewoon door waar oktober gebleven was. Die dag werden er bijvoorbeeld 2.085 kramsvogels, een blauwe kiekendief, 15 boomleeuweriken, 13 grote lijsters, twee barmsijzen en twee appelvinken geteld. De dag erna, 2 november, werd de dag met de meeste aantallen van 2008. Deze dag werden er 28.573 vogels van 61 soorten geteld met daaronder een nieuwe telpostsoort; een parelduiker. Verder ook vijf nieuwe dagrecords, namelijk van toendrarietgans (88), grauwe gans (3.050), Kievit (4.047), veldleeuwerik (4.170) en kramsvogel (4.973). Maar ook nog andere leuke dingen als 44 boomleeuweriken, 24 merels, vijf roeken, twee goudvinken, twee appelvinken en twee geelgorzen. Onder de 252 trekkende kauwen werden ook vier noordse kauwen ontdekt. Op 8 november kwam alweer de vierde boomklever in anderhalve maand tijd langs. 9 november bracht een houtsnip op en 12 november onder andere 36 kleine zwanen (dagrecord) en 15 waterpiepers (dagrecord). Ook op 15 november werden er elf kleine zwanen gezien en op 22 november zelfs 21, naast ook nog eens 16 wilde zwanen.

Op 23 november was het weer tijd voor een nieuwe, en langverwachte, telpostsoort, namelijk een nonnetje. Daarnaast deze dag ook een erg late dwergmeeuw, twee pestvogels, acht grote zaagbekken en 74 barmsijzen. De laatste dag van november had ook nog een geweldige verrassing in petto doordat er plotseling een ijssduiker voor de telpost verscheen! Een geweldig goede soort natuurlijk die ook nog eens samen op de Nieuwe Merwede zwom met een ondersoort van de aalscholver, een (zo goed als zekere) grote aalscholver. Deze ijssduiker zou

ongeveer tien dagen rond de telpost verblijven en daar zelfs een in de Biesbosch schaarse vissoort (botje) vangen en opeten alvorens weer verder te trekken. Mede door twee november werd dit de beste november maand ooit met 41.600 vogels van 76 soorten.

Figuur 19: De juveniele ijssduiker voor de telpost.

December

Na al die goede maanden bracht december bijzonder weinig. Op de 14de werden er nog wel twaalf kleine zwanen en een slechtvalk genoteerd, maar veel meer was het niet. Een goed moment om even rustig het indrukwekkende afgelopen jaar te overdenken en alweer voorzichtig verwachtingen voor het nieuwe jaar vorm te geven. En dat nieuwe jaar is anno april 2009 al een bijzonder goede, maar daarover meer in de volgende jaarevaluatie! En om er niks van te missen moet je natuurlijk gewoon zelf mee komen tellen.

Kortom, een bijzonder jaar!

Een kleine greep van enkele opvallende jaartotalen van soorten die in 2008 bijzonder goed vlogen zijn: aalscholver (7.526), appelvink (50), baardman (69), boomleeuwerik (178), boompieper (106), boomklever (4), goudhaan (172), graspieper (9.555), grauwe gans (7.558), kleine zwaan (124), knobbelzwaan (75), koolmees (1.160), koperwiek (31.407), kramsvogel (11.648), lepelaar (265), ooievaar (55), pimpelmees (5.546), purperreiger (120), slechtvalk (16), sperwer (125), spreeuw (48.843), staartmees (1.016), tapuit (17), veldleeuwerik (8.206), visarend (24), visdief (244), wilde zwaan (25) en zwarte mees (1.713).

Zijn er dan geen dingen die tegenvielen dit jaar? Nou, bijzonder weinig, maar enkele lage jaartotalen zien we wel van boomvalk (8), brandgans (1.286), grutto (267), kemphaan (8) en pijlstaart (69). Verder is het ontbreken van met name een zwarte ruit en in mindere mate zomertaling op de jaarlijst opvallend.

En in de spaarzame momenten dat er weinig trek te zien valt, is er ter plaatse gelukkig ook genoeg te beleven zoals bijvoorbeeld blauwborsten, visarenden, cetti's zangers, haviken, waterrallen, groene spechten, grote zaagbekken, brilduikers en ijsvogels. Maar ook vlinders en libellen als oranjetipje, oranje zandoogje, glassnijder en glazenmakers zijn er te zien, naast reeën en hazen. Het riet voor de telpost was dit jaar wel minder in trek als slaapplek voor spreeuwen, kwikstaarten en zwaluwen. Allen werden in lagere aantallen vastgesteld.

222.737 vogels, 161 verschillende soorten, tien nieuwe telpostsoorten, 64 dagrecords verbeterd of nieuw gevestigd, record na record, leuke soort na leuke soort. Pestvogels, ortolaan, grauwe gors, ijsduiker, velduil, roodpootvalken en nog veel meer passeerden bijna achteloos de revue. 2008 kenmerkt zich door overvloed. En dat smaakt naar meer. Wat zal 2009 ons gaan brengen?

Foto Sander Terlouw

Figuur 20: Glassnijder naast de telpost

Tellers, bedankt!

Zonder de grote inspanning van de vele trektellers had dit jaar niet zo goed geweest als we nu hebben mogen meemaken. De vaste tellers zijn zeer verheugd dat er enkele nieuwe tellers bij

zijn gekomen en hopen dat zij ook in de toekomst op telpost de Dordtse Biesbosch blijven komen trektellen. Andere tellers heb ik iets te weinig gezien, dus ik hoop die in 2009 weer vaker te gaan zien. Hierbij wil ik alle tellers ontzettend bedanken voor hun inzet en gezelligheid op de telpost en ik hoop met jullie allen van 2009 ook een geweldig trekteljaar te maken!

Dus; Leo Apon, Lorenza dell'Aquila, Wouter den Boer, Paul Borgerding, Thomas van der Es, Hans Gebuis, Ernst-Jan van Haaften, Bert de Jong, Michel en Lars Kapoen, Bea Koetsier, Arie en Annemarie van de Kreeke, Ineke Leentvaar, Janos Molnar, Theo Muusse, Eveline Pinto, Nijs Stam, Rogier Verbeek, Peter Verhelst, Bas Verhoeven en Marco Vriens. Bedankt en tot ziens op de telpost in 2009!

Rest mij nog te zeggen dat alle tellingen van telpost 'De Dordtse Biesbosch' natuurlijk te vinden zijn op www.trektellen.nl of via de website van de Natuur- en Vogelwacht Dordrecht, waar nog veel meer informatie over de telpost te vinden is: www.vogelwacht.eu.

Sander Terlouw
Sander@Terlouw.us

Natuur- en Vogelwacht Dordrecht – www.vogelwacht.eu
April 2009

Foto Sander Terlouw

Figuur 21: Vlnr. Nijs Stam, Michel Kapoen, Bas Verhoeven en Marco Vriens kijken naar de voor de telpost invallende en daarna weer doortrekkende pimpelmezen bij de grote invasie dit najaar.

Foto Michel Kapoen

Figuur 22: Ook hadden we dit jaar versterking van het telteam in de vorm van drie Shetland pony's. Eentje ging er zelfs met een telescoop op zijn rug vandoor! (hier op de foto met Sander Terlouw).

